

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Факультет журналістики

Кафедра журналістики та нових медіа

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**СЕРІЯ ІНТЕРВ'Ю З УКРАЇНСЬКИМИ БІЖЕНЦЯМИ
ЗА КОРДОНОМ: ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ, ПРОБЛЕМАТИКА**

Використання чужих ідей, результатів
і текстів мають посилання на
відповідне джерело

Русановська Ю. І.

(підпис студента) (ініціали, прізвище)

Здобувача першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти,

Групи ЖУРб-1-21-4.Оз

галузі знань 06 Журналістика

спеціальності 061 Журналістика

освітньої програми 061.00.01 Журналістика

освітнього рівня першого (бакалаврського)

Русановська Юлія Ігорівна

Науковий керівник: доцент Хамедова О.А.

Кількість балів: _____ Оцінка:ECTS _____

Допускаю до захисту
перед ЕК _____ І.В. Погребняк,
завідувач кафедри журналістики та
нових медіа

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Київ-2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
I. ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА ІНТЕРВ'Ю.....	5
1.1. Інтерв'ю в медіастудіях	5
1.2. Класифікація інтерв'ю.....	9
1.3. Специфіка підготовки інтерв'ю: етапи, структура.....	13
II. СЕРІЯ ІНТЕРВ'Ю ПРО БІЖЕНЦІВ: ЖАНР, ПРОБЛЕМАТИКА, ЕТАПИ РОБОТИ.....	18
2.1. Психологічні аспекти медіапроєкту.....	18
2.2. Жанрові особливості серії інтерв'ю.....	24
2.3. Проблемаітика серії інтерв'ю про біженців.....	
2.4. Етапи підготовки кожного інтерв'ю.....	
2.5. Розшифровка інтерв'ю: нюанси та особливості.....	28
2.6. Висновки.....	
III. СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	
ДОДАТКИ.....	
IV. ДОКУМЕНТАЦІЯ.....	
V. АНОТАЦІЯ.....	

ВСТУП

Актуальність. Через російську окупацію Криму і частини Сходу України у 2014 році питання внутрішньої міграції стало актуальним в українському інфопросторі. Після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році, Україна зіткнулася з новим соціальним викликом – мільйонами біженців, які виїжджали за кордон. Відповідно, це питання набуло особливої гостроти як в українських, так і світових медіа. У 2022 і 2023 році у новинах провідних медіа репортажі про хвилю біженців з України стали з'являтися регулярно, крім того, значно зріс запит на особисті історії людей, які втікали від війни. Жанр інтерв'ю найбільше відповідає цим новітнім викликам, які з'являються перед медійниками у зв'язку з темою біженства і війни.

Жанр інтерв'ю та його характеристики аналізували різні українські медіадослідники, зокрема Н. Симоніна [17], Л. Смоляр [18], Хавкіна Л. і І. Давидова [23], Д. Титаренко [21] та ін.

Водночас, слід наголосити, що тема еміграції, адаптації біженців у новому середовищі є соціальною, тому у своїй роботі ми звертаємо увагу і на дослідження соціологів та психологів. Так, М. Казьмирчук [7] розкрив психологічну щодо проблем біженців; О. Кокорев та Г. Ятвецька [10] дослідили соціально-психологічний стан українських біженців в умовах повномасштабних воєнних дій. О. Малиновська [13] висвітлила життя і побут українських біженців війни у Європі. Поки що бракує праці, яка б узагальнила різну інформацію про біженців, зокрема про адаптацію українців у нових країнах, мовну інтеграцію, пошуки житла, працевлаштування, роботи, освітніх закладів для дітей, соціалізацію і взаємодію з місцевими громадами тощо. У своєму проєкті ми хотіли наголосити на цих ключових моментах, і цим зумовлена актуальність обраної теми.

Об'єкт дослідження – інтерв'ю, зокрема створена нами серія інтерв'ю з українками, які змушені були шукати прихистку у різних країнах внаслідок війни.

Предмет дослідження – жанрові особливості і проблематика серії інтерв'ю про українських біженців.

Мета дослідження – висвітлити проблеми українських біженців у Німеччині, Великій Британії, Польщі, Норвегії та Франції через серію інтерв'ю для преси і визначити жанрову специфіку цієї серії та ключові проблеми.

Завдання дослідження:

- 1) узагальнити і систематизувати інформацію про жанрову своєрідність інтерв'ю у медіастудіях;
- 2) охарактеризувати наявні класифікації інтерв'ю;
- 3) висвітлити проблематику інтерв'ю;
- 4) розкрити психологічні аспекти інтерв'ю;
- 5) охарактеризувати ідейний задум і концепцію серії інтерв'ю про українських біженців;
- 6) окреслити етапи реалізації медіапроєкту;
- 7) дослідити нюанси та особливості розшифровки інтерв'ю.

РОЗДІЛ 1. ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА ІНТЕРВ'Ю

1.1. Інтерв'ю в медіастудіях

Інтерв'ю є одним із найпопулярніших і універсальних журналістських жанрів. Воно є важливим інструментом донесення інформації, формування думок та створення образів героїв. Гнучкість в адаптації форматів до потреб різних цільових груп надає інтерв'ю важливе місце в медіаіндустрії.

Інтерв'ю як жанр журналістики є багатогранним засобом комунікації, у якому поєднано елементи діалогу, обміну думками та збору інформації. М. Кірієнко у роботі «Жанрові особливості та дискурсивні характеристики в сучасному медіапросторі» так характеризує цей жанр: «У журналістиці інтерв'ю визначається як вербальне спілкування журналіста з однією або кількома особами з метою отримання інформації та задоволення інформаційних потреб суспільства» [Кірієнко, с.33].

Семантика англійського терміна «interview» складається з двох частин: «inter» — взаємодія та «view» — погляд, думка. Це підкреслює основну суть інтерв'ю як обміну думками, фактами та ідеями між двома сторонами [Симоніна, с.180].

Цінність інтерв'ю виходить за рамки простого збору інформації. Це соціально значущий спосіб створення сенсу. Інтерв'ю є важливим механізмом формування громадської думки, оскільки в такому форматі можуть висловитися люди, які мають важливий або унікальний досвід. Така взаємодія дозволяє слухачеві чи читачеві не тільки дізнатися нове, а й краще зрозуміти характер, світогляд і мотиви респондента. Журналістське інтерв'ю має кілька ключових характеристик. Як зазначає М. Лукіна, «інтерв'ю журналіста зі співрозмовником є розмовою двох людей не просто заради обміну відомостями, а з метою створення нового інформаційного продукту – актуального, суспільно важливого, призначеного для публікації» [Лукіна, с.180]. У цьому процесі інтерв'юер виконує дві ролі:

- 1) співрозмовник, який активно веде діалог;
- 2) модератор, який координує бесіду відповідно до визначеної комунікативної мети [Кірієнко, с.33].

Щодо інтерв'ю у пресі, то Ю. Казімова визначає жанрові особливості друкованих інтерв'ю: наочність, фіксованість питань і відповідей, які можна перечитати, осмислити, оцінити їхнє змістовне наповнення, а отже, і сприйняти інформацію, адекватно зорієнтуватися [Казімова, с.3]. Ця форма дозволяє створювати більш структуровані та детальні матеріали, які залишаються актуальними навіть через деякий час.

Цифрові медіа пропонують нові можливості для розвитку жанру. Сучасні платформи, зокрема *Twitter*, *Facebook*, *LinkedIn*, значно розширили межі використання інтерв'ю, дозволяючи взаємодіяти з аудиторією в реальному часі [Яненко, с.230].

У сучасній журналістиці інтерв'ю є універсальним інструментом, який можна застосовувати для різних цілей і форматів. Я. Яненко визначає найбільш популярні типи інтерв'ю:

- 1) інформаційне інтерв'ю;
- 2) інтерв'ю-розслідування;
- 3) інтерв'ю-бесіда;
- 4) інтерв'ю-портрет. [Я. Яненко].

Особливої уваги заслуговує інтерв'ю-портрет, яке набуло популярності у сфері PR. Його головна мета – створення яскравого, впізнаваного образу героя, здатного привернути інтерес широкої аудиторії [Яненко, с. 230]. Проте слід наголосити на ключових відмінностях PR-інтерв'ю від журналістського інтерв'ю. Різною є мета, яку планують досягнути ініціатор і герой інтерв'ю, сценарій, питання тощо. Зазвичай у PR-інтерв'ю створюється виключно позитивний образ героя та не провокуються конфлікти. Для цього перелік питань PR-інтерв'ю готується заздалегідь та узгоджується з героєм інтерв'ю. Натомість деякі журналісти у своїх інтерв'ю можуть свідомо провокувати запрошених осіб тощо [Яненко, с. 230]. Інтерв'ю-портрет – ефективний інструмент в епоху, коли успіх медіаконтенту залежить від того, наскільки аудиторія прив'язана до

головного героя матеріалу. Однак PR-інтерв'ю, хоч і важливі для формування позитивного іміджу, часто вважаються менш об'єктивними, ніж інтерв'ю в пресі. Це може викликати сумніви щодо достовірності наданої інформації.

Радіо- та телеінтерв'ю мають особливі характеристики, які відрізняють їх від інших форм засобів масової інформації. Особливості інтерв'ю на радіо та телебаченні полягають у:

- 1) неможливості редагувати мову співрозмовника в реальному часі;
- 2) використанні додаткових виражальних засобів, таких як інтонація, міміка та візуальні образи [Цуріна, с.7].

Радіоінтерв'ю відрізняються своєю стислістю, акцентом на голосі та інтонації. С. Жадан вважає: «Інтерв'ю, які ти робиш під розшифровку й інтерв'ю для радіо — це зовсім різні речі. У першому випадку ти відразу уявляєш собі текст, а в другому — важливу роль відіграють голос та інтонація» [Н. Григоров].

Н. Симоніна у розвідці «Класифікація сучасного телевізійного інтерв'ю» зазначає: телевізійне інтерв'ю — це аудіовізуальний продукт, що виникає в процесі спілкування журналіста зі спікером на актуальні та цікаві теми для глядача, відзнятий за допомогою телевізійної техніки, що вийшов в ефір наживо або в записі [Симоніна, с. 180]. Попри всі переваги, з інтерв'ю на радіо та телебаченні теж виникають деякі проблеми. На радіо відсутність зорового контакту змушує журналістів більше покладатися на вербальні та звукові засоби спілкування. Голос і тон інтерв'юера та респондента повинні бути виразними, щоб привернути увагу слухача. Щодо інтерв'ю на телебаченні, то слід зазначити: візуальні елементи іноді можуть відволікати аудиторію від основного змісту. У цьому випадку важливим є те, що помилки або неточності неможливо виправити в реальному часі. Це створює додатковий тиск на всіх учасників.

Етичні аспекти є важливими в процесі підготовки та проведення інтерв'ю, оскільки вони визначають рівень довіри між журналістом і респондентом, а також якість кінцевого матеріалу. Журналісти якісних медіа зазвичай попереджають героїв про можливе редагування їхніх висловлювань, проте через брак часу або інші обставини це відбувається не завжди [Смоляр]. Важливим етичним питанням є те, як і чи варто складати список питань перед зустріччю

заздалегідь. Фахівці з комунікацій часто уникають цього, тому що це може зробити розмову механічною, неприродною та млявою [Смоляр]. Попри це, потрібна якісна підготовка, особливо до прямих ефірів, де будь-які помилки чи непорозуміння глядачі легко помітять.

Етика інтерв'ю – це баланс між інтересами журналіста, суб'єкта та аудиторії. З одного боку, журналісти зобов'язані забезпечити об'єктивність і достовірність матеріалу, а з іншого – уникати будь-яких маніпуляцій чи спотворення змісту інформації. Редагування прямої мови є частиною цього процесу, але воно має бути мінімальним і включати лише стилістичні чи технічні аспекти, які зберігають значення висловлювань.

Жанр інтерв'ю відіграв важливу роль у популяризації ключових постатей, які впливали на культурний, інтелектуальний та соціальний розвиток. А. Курков регламентує: «Інтерв'ю як жанр — формує національну еліту. Якщо мене цікавить якийсь новий український митець, письменник, інтелектуал, я одразу намагаюся знайти якесь гарне інтерв'ю з ним. Через інтерв'ю я розумію людину, розумію її інтелектуальний та духовний потенціал» [Курков].

Німецький дослідник Зігфрід Вайшенберг так визначав одну з істотних характеристик інтерв'ю: «Інтерв'ю фіксує висловлювання окремих осіб на певні теми, а також інформацію про самих осіб» [Кірієнко, с. 34]. Таким чином, воно виконує важливу функцію зв'язку між суспільством та ключовими особами, забезпечуючи обмін ідеями та думками щодо подій чи проблем. Інтерв'ю можна вважати не лише формою журналістики, а й соціальним явищем, яке сприяє формуванню колективного бачення. За допомогою інтерв'ю суспільство не тільки має можливість ознайомитися з поглядами експертів чи діячів культури, а й помістити їхні ідеї в контекст власних цінностей і досвіду. Цей жанр особливо корисний у часи соціальних змін, коли громадськість потребує керівництва, авторитетних думок і конструктивних ідей. У такі моменти лідери громадської думки, представлені через інтерв'ю, стають «містком» між проблемами, які хвилюють людей, і способами їх вирішення.

Отже, інтерв'ю в медіаіндустрії є популярним жанром, який виконує одночасно інформаційну, комунікативну та соціальну функції. Різноманітність

форм і методів дозволяє адаптуватися до специфіки аудиторії та медіаформату, забезпечуючи тим самим глибокий вплив на суспільство.

1.2. Класифікація інтерв'ю

Інтерв'ю – складний журналістський жанр, який виконує різні функції залежно від мети, формату, ролі журналіста, аудиторії та багатьох інших факторів. Класифікація залежить від ключового критерію, за яким ми типологізуємо жанр: від змісту і призначення матеріалу до способу його реалізації.

Е. Цуріна подає класифікацію інтерв'ю за роллю журналіста. Вона зазначає, що його поділяють на інформаційні, аналітичні та публіцистичні. Підвиди інформаційного інтерв'ю:

- 1) інтерв'ю-факт;
- 2) інтерв'ю-думка;
- 3) оперативне;
- 4) протокольне;
- 5) бліц-опитування [Цуріна, с. 7].

Мета інформаційного інтерв'ю – з'ясувати факти й обставини певних подій, здобути нову інформацію. Частіше використовується у формі синхрону. Інформаційні інтерв'ю шукають відповіді на запитання: *хто? що? де? коли?* [Симоніна, с. 183]. Особливість інформаційних інтерв'ю полягає в лаконічності та точності. Це робить їх ідеальними для подання фактів у стислій і доступній формі та забезпеченні швидкої реакції на актуальні події.

Н. Симоніна у роботі зазначає, що мета аналітичного інтерв'ю – з'ясувати позицію, погляд фахівця на певний факт, отримати його коментар щодо подій чи відомостей. Аналітичне інтерв'ю відрізняється від інформаційного наявністю оцінних суджень респондента, використовується як у формі синхрону, так і у формі інтерв'ю. У формі інтерв'ю може переходити в протистояння журналіста зі співрозмовником, якщо це передбачено, наприклад, форматом програми, завданням редакції [Симоніна, с. 183]. Формат аналітичного інтерв'ю часто

використовується в ток-шоу та дискусіях, де важливо забезпечити динамічну розмову та отримати різноманітні точки зору: під час дебатів журналісти можуть ставити провокаційні або складні запитання, щоб стимулювати дискусію та проникнути в суть проблеми. Цінність аналітичних інтерв'ю полягає у формуванні думок аудиторії. Виконуючи роль модераторів, журналісти допомагають респондентам висловити свою точку зору, роблячи матеріал не лише інформативним, але й переконливим.

Публіцистичні інтерв'ю спрямовані на створення емоційного або яскравого образу героя. Серед підвидів публіцистичних інтерв'ю виділяють інтерв'ю-замальовку, інтерв'ю-портрет і проблемне інтерв'ю [Цуріна, с. 7]. Ці формати дозволяють розкрити особистість головного героя, а також зобразити його як носія певних цінностей, думок і рішень.

Таким чином, кожен із цих типів інтерв'ю відіграє свою роль у медіапросторі. Інформаційні інтерв'ю допомагають швидко донести фактичну інформацію, аналітичні інтерв'ю допомагають сформулювати думку та обговорити важливі теми, а публіцистичні інтерв'ю створюють емоційний зв'язок і збагачують аудиторію новими образами та ідеями.

Покажемо те, що більшість науковців, які досліджували тему інтерв'ю, класифікують інтерв'ю за змістовим принципом. Професор Лейпцизького університету М. Халер узагальнює тенденції 90-х років XX століття. Дослідник переконаний, що розвивалися насамперед такі три типи інтерв'ю:

- 1) досить коротке інтерв'ю навколо події або проблеми з особою, яка характеризується особливою компетентністю;
- 2) інтерв'ю, яке орієнтується на певну проблему або тему і одночасно на особу;
- 3) інтерв'ю, фіксоване на особі [Симоніна, с. 180].

Коротке інтерв'ю про подію чи проблему з особою використовується для отримання оперативної інформації від експертів або свідків. Це формат, у якому факти та коментарі виходять на перший план, а особистість респондента не відіграє великої ролі. Подібні інтерв'ю часто використовуються в новинах. Метою інтерв'ю, яке поєднує проблему та особу, є показати зв'язок між подіями

чи проблемами та думками, діями та переконаннями співрозмовника. Це створює глибше розуміння явища крізь призму особистого досвіду головного героя. Портретний тип інтерв'ю – приклад інтерв'ю, зосередженого на особистості. Воно неможливе без запитань інформаційного характеру, наприклад, про ставлення героя до тих чи інших фактів, як в аналітичному інтерв'ю. Портретне інтерв'ю є синтезом інформаційного та аналітичного типів, додає запитання особистісного, біографічного характеру [Симоніна, с. 183].

Дослідниця згадує класифікацію видів інтерв'ю М. Халера відповідно до форми матеріалу, яку журналіст обере після того, як запише інтерв'ю: повідомлення з синхрон (цитатою), кореспонденція з інтерв'ю-додатком, власне інтерв'ю, інтерв'ю-портрет [Симоніна, с. 181]. Інтерв'ю під синхрон – це короткі цитати, які використовуються в сюжетах і репортажах. У цьому випадку основне завдання журналіста – отримати від інтерв'юйованого максимально чітку та лаконічну відповідь. Цей вид особливо підходить для теле- та радіожурналістики, де час обмежений і важливо донести основну думку без зайвих деталей. Інтерв'ю передбачає присутність у кадрі і журналіста (ведучого), котрий ставить запитання, і його співрозмовника [Симоніна, с.181]. У формі діалогу чи монологу є універсальним форматом, який може не лише донести інформацію, а й проаналізувати її та створити простір для дискусії. Цей формат підходить для складних соціальних чи політичних тем.

Ю. Казімова регламентує, що згідно зі структурою тексту, виділяють такі види інтерв'ю:

1) інтерв'ю-монолог, у якому журналіст отримує суцільну розповідь інтерв'юйованого у відповідь на поставлені питання, запропоновані журналістом та сформульовані на початку матеріалу, у вступі;

2) інтерв'ю-діалог – це запитання журналіста двом респондентам та їхні відповіді;

3) інтерв'ю-полілог, що відтворює питання кореспондента і відповіді кількох співрозмовників, обмін думками трьох і більше людей на одну тему [Казімова, с. 3].

Таким чином, класифікація інтерв'ю за змістом і формою не тільки допомагає зрозуміти відмінності між різними типами інтерв'ю, але й підкреслює різноманіття жанрів.

Зважаючи на західну практику щодо значної уваги до емоційності інтерв'ю, варто виділити два типи жанру з погляду тональності: жорстке інтерв'ю, м'яке інтерв'ю, емоційне [Симоніна, с. 183].

Жорстке інтерв'ю – це розмова, під час якої ставлять провокативні або суперечливі питання. Цей підхід часто використовується в політичній журналістиці та обговореннях суспільно важливих тем, де мета – висвітлити проблему чи поставити героя в ситуацію, яка потребує пояснення чи виправдання. Вони спрямовані на те, щоб викликати емоційну реакцію в інтерв'юваного та розкрити правду або розкрити приховані аспекти проблеми.

М'яке інтерв'ю робить акцент на створенні атмосфери довіри. Це підхід, який сприяє відкритості персонажів. Воно дозволяє аудиторії сформувати емоційний зв'язок із героями та глибше зрозуміти їхній світогляд. Водночас у жорстких інтерв'ю часто існує ризик конфлікту або втрати довіри з інтерв'юєром. У той же час м'які інтерв'ю можуть здатися надто поверхневими, якщо вони не розкривають істотних аспектів теми. Емоційне інтерв'ю – репортери спілкуються з такими персонами, як жертви злочинів чи нещасних випадків, їхні родичі [Симоніна, с. 183].

Проте серед загальних критеріїв, на яких ґрунтується жанрова парадигма інтерв'ю, більшість дослідників виділяють структурно-композиційну організацію: вступ, основну частину, висновок, тематичне розгортання (монотематичне, політематичне інтерв'ю), цілеспрямовану спрямованість інтерв'ю, вербальні та невербальні (в телеінтерв'ю) компоненти взаємодії комунікантів, дотримання етикетних правил спілкування, мовних норм, динаміка та емоційність діалогу, тривалість інтерв'ю, типи використаних мовленнєвих дій [Кірієнко, с. 35]. Е. Цуріна зазначає особливості таких форматів інтерв'ю, як: інтерв'ю-анкетування та інтерв'ю-розслідування. Відмінною особливістю інтерв'ю-анкетування є дотримання правил при формулюванні питань. Воно має бути зрозумілим для респондентів і забезпечувати різноманітні

варіанти відповідей. На відміну від соціальних допитувань, інтерв'ю-анкетування має на меті не тільки зібрати дані, але й подати їх у цікавий спосіб, або в ефірі, або в тексті. Інтерв'ю-розслідування потребує особливої підготовки, оскільки мета журналіста – розкрити конкретний факт чи явище. У таких інтерв'ю журналіст має не лише поставити запитання, а й бути готовим до конфронтаційних ситуацій та контраргументів з боку героя [Цуріна, с. 7]. Кожен формат має переваги та обмеження. Хоча інтерв'ю-анкетування є універсальним, воно вимагає ретельної взаємодії з суб'єктами, щоб уникнути загальних відповідей. Інтерв'ю-розслідування вимагає від журналістів високого професіоналізму, адже будь-які помилки чи неточності можуть поставити під сумнів результати роботи.

Таким чином, класифікація інтерв'ю включає різні аспекти, зокрема: мету, зміст, формат, тон і структуру. Цей жанр надзвичайно універсальний і може бути адаптований до різноманітних медіа-платформ, аудиторій і завдань. Інтерв'ю є одним із найпопулярніших і найефективніших інструментів журналістики. Завдяки своїй гнучкості інтерв'ю створює глибокий зв'язок між аудиторією, журналістом і героєм матеріалу.

1.3. Специфіка підготовки інтерв'ю: етапи, структура.

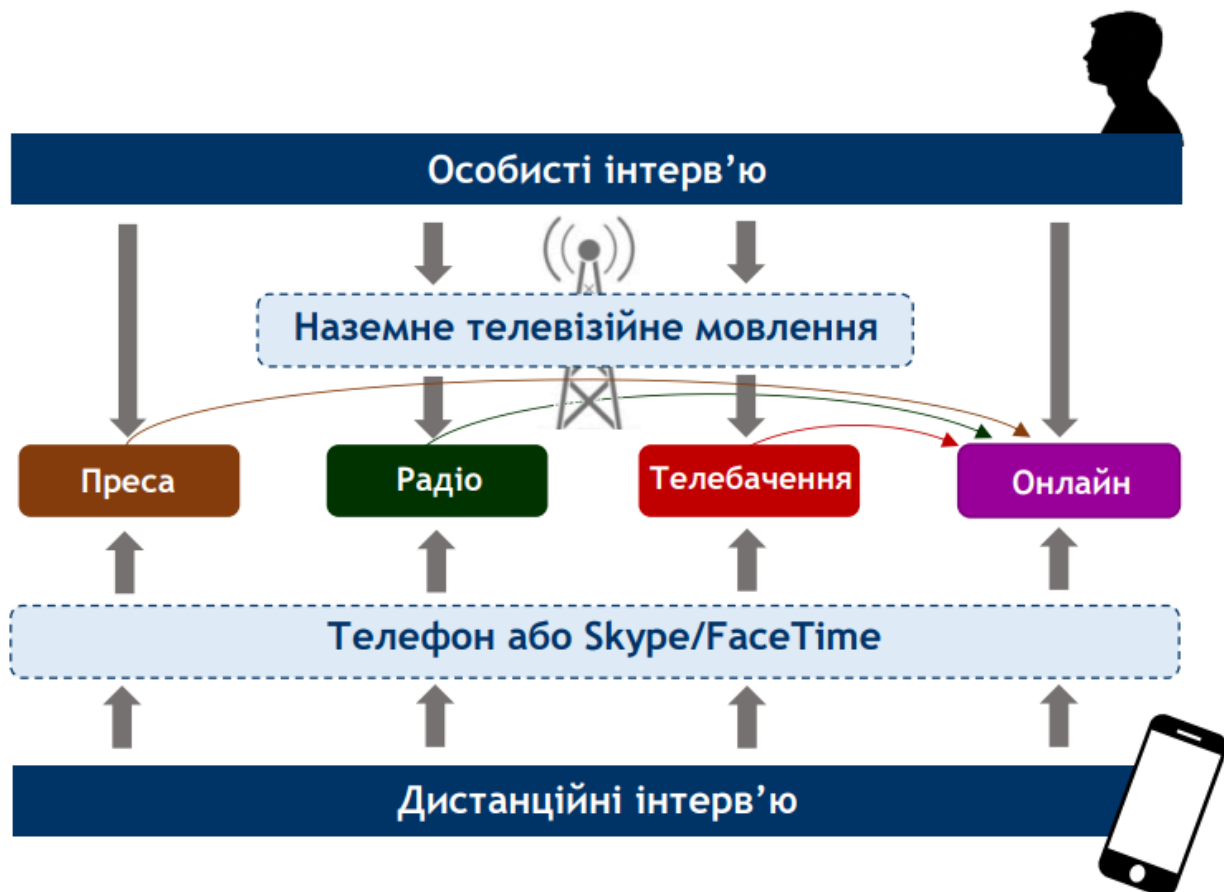
У розділі 1.2 ми розглянули види інтерв'ю, далі розкриємо специфіку підготовки інтерв'ю журналістом і проблеми, з якими він стикається. У праці А. Медведєва та С. Черненко окреслені основні недоліки роботи інтерв'юера, зокрема стресовість, адже журналістика посідає третє місце серед найбільш стресових професій. Важливе самонавчання та систематичне вдосконалення навиків: вимова, вивчення мов, вдосконалення власного стилю, мистецтво постійного спілкування та інше [Медведєва, Черненко, с.14].

У процесі планування інтерв'ю варто правильно обирати респондентів. За інформацією С. Лихоти, С. Кіндзерської, І. Шевченко, їх можна умовно поділити на: «типових (звичайних) представників; маргіналів – людей, які втратили зв'язок з попереднім соціальним середовищем і не знайшли себе в іншому, які

втілюють у собі конфлікт двох культур; екстремальний тип – видатні люди» [С. Лихота, С. Кіндзерська, І. Шевченко, с. 9].

Науковці вказують, що інтерв'ю можна провести різними способами: особисто або дистанційно.

Рисунок 1. Варіанти проведення інтерв'ю [Медведєва, Черненко, с.5]

Дослідницькі джерела налічують інформацію, що не можна позбутися помилок і проблем під час інтерв'ю, але є низка факторів для допомоги фахівцям, наприклад:

- 1) сформулювати тему та проблему;
- 2) під час підготовки питань необхідно розкрити проблему та шляхи її вирішення та підтримати інтерес аудиторії;
- 3) під час розмови не перебивати респондента, а уважно його слухати;
- 4) виробити тактику інтерв'ю: поєднання різних питань, їх чергування, послідовність, ритм розмови;
- 5) ексклюзивні інтерв'ю продуктивніші за публічні (герої можуть сказати те, про що не говорять взагалі);

- 6) ставити запитання, помічати прогалини чи неузгодженості у відповідях — важливе завдання для інтерв'юера, навіть ціною того, що часом це дратує [Медведєва, Черненко, с.15].

Крім цього, журналіст не повинен тиснути на співрозмовника; не надавати власні коментарі та оціночні судження — це підпорядковується журналістській етиці.

Перебіг інтерв'ю залежить від журналіста. Першочергово фахівець повинен вивчити всю інформацію про свого героя, далі — сформулювати запитання згідно з темою. Журналіст повинен вибудувати запитання так, щоб їх умовно розділити на три блоки: вступні, які повинні зацікавити аудиторію: «Перші запитання всіх інтерв'ю виконують свою головну функцію — заінтригувати аудиторію» [Медведєва, Черненко, с.15]; другий блок — кульмінація, де подається основна інформація; третій — закінчення.

Особистий контакт вважається найкращим варіантом для інтерв'ю. При живому спілкуванні інтерв'юер може задавати побічні запитання, бачити реакцію співрозмовника та повноцінно охоплювати розмову. У такому форматі дослідники рекомендують контролювати манеру спілкування та мову тіла:

- 1) будьте впевненим і тримайте зоровий контакт;
- 2) посміхайтесь, щоб налаштувати респондента;
- 3) поєднуйте слова з невербальною комунікацією: вираз обличчя та жести допоможуть акцентувати важливі моменти та зробити вас переконливішими.
- 4) під час відповідей уникайте частого кивання головою, щоб не створювалося враження, ніби ви погоджуєтесь з будь-якою думкою співрозмовника, навіть якщо вона суперечить вашим переконанням ;
- 5) контролюйте тембр та інтонацію;
- 6) не поспішайте у вимові;
- 7) уникайте жаргонізмів, складних слів, аббревіатури [Взаємодія зі ЗМІ, с.13-15].

Під час бесіди інтерв'юер повинен бути готовим, що респонденти можуть надавати упереджену, неправдиву або викривлену інформацію, тому її варто

перевіряти (якщо це поширена інформація). На якість відповідей також впливає формулювання. Фахівцю необхідно продумувати запитання так, щоб вони не були загальними, а стосувались конкретної особи й теми.

Під час підготовки важливо зважати і на етичні моменти. Як відзначила І. Хлистун, етичні норми фахівця – це комплекс поняття, яке охоплює відповідальність; компетентність; знання; дотримання норм; конфіденційність; захист прав соціуму; професійність; поєднання цілей професіонала з суспільними цілями [І. Хлистун, с.7].

Дослідниця наголосила, що «журналістську етику можна схарактеризувати як набір правил і норм поведінки, яких мають дотримуватися всі, хто збирає, опрацьовує та поширює масову інформацію» [І. Хлистун, с.8].

До цього питання належить порядок дій та обов'язків журналіста. Перед тим, як почати збирати матеріали для публікації, фахівець повинен пам'ятати, що його головним завданням є забезпечення аудиторії правдивою та повною інформацією. Отже, ключова частина роботи спеціаліста журналістики – збір фактів та опрацювання інформації, а не висловлення власних суджень щодо її трактування.

Право суспільства на інформацію передбачає певні права журналіста, зокрема: отримувати необхідні відомості; відкрито критикувати тих, хто завдав шкоди суспільству; зберігати конфіденційність своїх джерел, якщо цього вимагають обставини.

Для регулювання конфліктних ситуацій журналісти керуються Кодексом етики української журналістики. А. Коваленко регламентує: «Кодекс – документ, що містить національні систематизовані моральні цінності, норми журналістської етики та правила поведінки. У світі, за підрахунками спеціалістів, існує понад 97 кодексів професійної етики журналістів» [А. Коваленко, с. 375].

Згідно з вищезазначеним кодексом, фахівці повинні дотримуватися принципу правдивості в поданій інформації: об'єктивізм і чесність, без викривлення та сумнівності. В. Мостовий наголосив: «Відповідно до п. 10 Етичного кодексу українського журналіста, точки зору опонентів, у тому числі тих, хто став об'єктом журналістської критики, має бути представлено

збалансовано. Так само має бути подано оцінки незалежних експертів» [Іванов, с.35].

Журналіст не може транслювати дискримінаційні меседжі, розпалювати ворожнечу, вдаватися до булінгу: у матеріалах може бути лише повага гідності та прав людей: «журналісти повинні поважати права та гідність усіх осіб, незалежно від їхньої раси, релігії, гендерної приналежності тощо. Це сприяє створенню толерантного та різноманітного суспільства» [Коваленко, с.375]. До обов'язків журналіста входить заборона конфлікту інтересів: журналісту заборонено використовувати професійні компетентності для особистих цілей. Також фахівці повинні дотримуватися конфіденційності джерела, якщо люди не давали згоду на розголошення. У повноваження спеціалістів не входить втручання у приватний простір респондентів і порушувати спокій та особисте життя осіб [Коваленко, с. 376].

К. Ткаченко та О. Афанасьєва у роботі «Мораль і етика професійної діяльності журналіста» називають причини порушення журналістських стандартів. На їхню думку, основними причинами порушення моральних стандартів у сучасній українській журналістиці є: недостатній рівень професійної підготовки журналістів; свідоме маніпулювання громадською думкою; вплив владних структур у вигляді цензури, а також тиск з боку медіавласників і керівництва, що призводить до самоцензури; відсутність реальних наслідків і сильної відповідальності для засобів масової інформації за недотримання професійних норм; низький рівень медіаграмотності аудиторії, що знижує ризик втрати репутації для видань» [К. Ткаченко, О. Афанасьєва, с. 370].

Проаналізувавши джерела, ми зробили висновок, що під час інтерв'ю у журналістів можуть виникати труднощі, які представимо у таблиці (Див.табл.1).

Таблиця 1. Проблеми під час проведення інтерв'ю

Проблеми під час особистого запису	Проблеми під час дистанційного запису
Заряд, справність і пам'ять на пристрої для запису.	Поганий зв'язок, заряд і справність пристрою.
Недостатня підготовка, неповноцінне дослідження теми.	Фоновий шум.
Напруженість або закритість співрозмовника.	Відсутність живого спілкування.
Конфлікти під час бесіди.	Можливість уникнення складних або неприємних питань.
Труднощі при спілкуванні через низький рівень володіння мовою (якщо інтерв'ю з іноземцями).	
Недостатньо часу для розмови.	

II. СЕРІЯ ІНТЕРВ'Ю ПРО БІЖЕНЦІВ: ЖАНР, ПРОБЛЕМАТИКА, ЕТАПИ РОБОТИ.

2.1. Психологічні аспекти інтерв'ю

Збройний конфлікт, що триває в Україні з 2014 року, суттєво трансформував життя мільйонів громадян. Для значної частини населення це спричинило вимушене переміщення, втрату домівки, роботи та соціальних зв'язків. Евакуація, яка часто відбувалася в умовах обмеженого часу, без чіткого плану та розуміння подальших перспектив, стала буденністю для багатьох. За даними ООН, 6,4 мільйони українців отримали статус біженців або тимчасовий захист у різних країнах світу [1]. За цими статистичними показниками криється особистісний досвід втрати, адаптації та постійного психологічного напруження.

Для власного медіапроекту було обрано молодих респонденток від 20 до 30 років, які були вимушені тікати від війни. Це зумовлено кількома аспектами:

1) гендерною специфікою українського біженства, оскільки дві третини українських біженців складають жінки;

2) гендерними психологічними особливостями: жінки часто більш емоційні і водночас більш відкриті до комунікації, вони можуть легше контактувати з журналістами, більш охоче діляться своїми особистими історіями;

3) саме ця вікова група є найбільш мобільною та гнучкою у прийнятті рішень щодо міграції, адаптації до нових умов життя, здобуття освіти або працевлаштування за кордоном. Крім цього вік 20–30 років — це період активного соціального, професійного та особистісного становлення. У цей період жінки часто приймають ключові рішення щодо кар'єри, стосунків, материнства або самореалізації. Тому їхній досвід війни, вимушеної міграції, інтеграції в нове середовище набуває особливої глибини — вони вже мають сформовану ідентичність, і водночас досить відкриті до змін. Ця вікова категорія дозволяє краще побачити, як молоді українки переживають травматичний досвід, адаптуючись до нового світу і відкриваючи при цьому нові можливості;

4) фокус на молодих жінках пов'язаний із бажанням почути голос тієї категорії, яка, з одного боку, переживає значне психологічне навантаження, через

розлуку з родиною, відповідальність за молодших або старших членів родини, а з іншого — активно формує нову суб'єктність у межах нової країни. Молоді жінки часто займаються волонтерством, шукають способи реалізації себе, але при цьому залишаються вразливими до гендерно обумовлених ризиків — таких як сексуальна експлуатація, дискримінація, емоційне вигорання;

5) під час інтерв'ю ми побачили, що кожній дівчині важко далось рішення переїзду; кожна зіштовхнулася з проблемами мови, адаптацією, тугою за домівкою, пошуком нової ідентичності, спілкування;

6) фокус на молодих жінках дозволив зануритися в психологічні аспекти біженства і вимушеної еміграції, а також спостерегти, як формується новий жіночий наратив міграційного досвіду; підкреслити потребу в підтримці саме цієї групи на рівні політик, сервісів, громадських ініціатив.

У контексті дослідження досвіду вимушено переміщених осіб важливо наголосити, що респондентами є не просто носії певних даних, а люди з унікальними, глибоко особистісними історіями. Їхнє життя нерозривно пов'язане з подіями війни, а самі ці історії — не завжди доступні для публічного обговорення з етичних або психологічних міркувань. Водночас, саме ці наративи є необхідними для комплексного осмислення воєнного досвіду та його наслідків. Одним із ключових способів фіксації цього досвіду є інтерв'ю з біженцями, яке є надзвичайно чутливим інструментом дослідження. Не кожен контакт можна трактувати як повноцінне інтерв'ю, і не кожен отриманий факт доцільно чи етично оприлюднювати.

У межах дослідження ми зосередимося на психологічних аспектах проведення інтерв'ю з українськими біженцями. Зокрема, розглянемо етапи підготовки до спілкування з респондентами, дотримання етичних меж, принципи самопідготовки дослідника, а також питання доцільності оприлюднення певних фрагментів отриманої інформації.

Встановлення контакту з особами, які були змушені залишити місце постійного проживання внаслідок збройного конфлікту, є надзвичайно складним психологічним процесом. Уже на початковому етапі взаємодії нерідко спостерігається емоційна закритість респондентів, що проявляється у формі

настороженості, скупих відповідей або мовчання. Подібні реакції є типовими для осіб із досвідом психотравмуючих подій. У багатьох випадках навіть саме запрошення до діалогу може спровокувати актуалізацію болісних спогадів, яких індивід намагається уникати.

Особливо гостро ці аспекти проявляються у роботі з українськими біженцями, переміщеними внаслідок війни. Частина з них пережила тривалу евакуацію пішки, перебування у сховищах без доступу до базових умов або вимушене розлучення з родиною, місцеперебування якої наразі невідоме. Такий досвід має тривалий вплив на психоемоційний стан: нерідко у постраждалих виявляються труднощі з концентрацією уваги, зниження когнітивної продуктивності, дефіцит довіри до сторонніх осіб. Поведінкові прояви можуть включати раптове припинення розповіді або неадекватну емоційну реакцію, наприклад, сміх у ситуаціях, що зазвичай викликають смуток. Подібні реакції не варто інтерпретувати як нещирість; вони є типовими для психіки, що зазнала травматичного впливу.

За окремими дослідженнями, після 2022 року більшість українців, які залишили країну, демонструють симптоми тривожних або депресивних розладів [2][3]. Водночас не менш значущими за статистичні показники є невербальні прояви психоемоційного стану: уникнення теми, зміни інтонації, погляд, прагнення змінити тему розмови. Для інтерв'юера принципово важливо дотримуватися ненасильницької комунікації, не чинити психологічного тиску задля отримання інформації. Основна мета взаємодії — не просто збір дослідницького матеріалу, а збереження або навіть підтримка емоційної стабільності респондента після завершення бесіди.

Інколи інтерв'юований демонструє готовність до комунікації, проте будь-яке уточнювальне запитання сприймає як потенційну загрозу. Така реакція особливо ймовірна у разі негативного попереднього досвіду взаємодії з представниками ЗМІ, органами влади або волонтерами. У таких ситуаціях навіть нейтральне формулювання на кшталт «Що було далі?» може викликати внутрішній спротив. Тому доцільніше надати респондентові можливість самостійно визначати тематику, обсяг і темп розповіді.

Окремої уваги заслуговує мовний аспект комунікації. Навіть у разі використання однієї мови дослідником і респондентом, не завжди відбувається повне семантичне співпадіння у розумінні ключових понять. Наприклад, термін «безпечне місце» для дослідника може означати звичайну комфортну кімнату, тоді як для респондента — це простір, де дозволено мовчати, вільно виражати емоції або залишити розмову без пояснень. Усвідомлення таких нюансів є необхідною умовою ефективної та етично виваженої дослідницької взаємодії з людьми, які пережили травму.

У процесі дослідницької взаємодії з біженцями інтерв'юер не може виконувати виключно роль технічного реєстратора інформації. У таких випадках стандартні методи збору емпіричних даних, орієнтовані на механічну фіксацію відповідей, є недостатніми або навіть неприйнятними. Кожне інтерв'ю в подібному контексті — це насамперед комунікація з людиною, яка пережила досвід, що виходить за межі буденної реальності. Нерозуміння або ігнорування цього факту інтерв'юером може не лише зруйнувати довіру, але й спричинити додаткову психологічну шкоду респондентові.

Ключовим аспектом у цій взаємодії виступає дотримання етичних норм. Жоден дослідницький результат не може бути виправданням для порушення особистих меж або повторної травматизації особи. Навіть за умови добровільної згоди на інтерв'ю, не слід вважати, що респондент готовий до детального відтворення подій, відповіді на всі запитання чи подальшої публічності власної історії. У цьому контексті базовий етичний принцип «не нашкодь» набуває конкретизованого змісту: утримання від надмірного тиску, форсування подій та формулювання нав'язливих або недоречних запитань. Респонденти мають мати можливість відмовитися від участі в інтерв'ю або припинити його у будь-який момент без необхідності надавати пояснення.

Не менш важливою є конфіденційність. Респондент має бути поінформований про те, які саме матеріали будуть зафіксовані, яким чином планується використання наданих свідчень, чи буде вказано його ім'я тощо. Водночас особа повинна зберігати право змінити своє рішення на будь-якому етапі. Така обачність є особливо актуальною з огляду на юридичну та соціальну

вразливість біженців, адже навіть незначна публічність може мати непередбачувані наслідки для їхнього правового статусу або безпеки.

Поза етикою, не менш важливим є усвідомлення психологічного стану співрозмовника. Особи, які пережили вимушене переміщення, можуть демонструвати широкий спектр поведінкових реакцій — від зовнішньої спокійності до агресивності або емоційної відстороненості. Проте такі прояви не слід трактувати як ставлення до інтерв'юера, оскільки вони часто є результатом посттравматичних переживань. Завдання дослідника — не допустити повторної ретравматизації, а створити безпечні умови, в яких респондент самостійно визначає обсяг і характер інформації, яку готовий надати.

Для забезпечення такої взаємодії важливими є не лише вибір місця й часу інтерв'ю, а й створення відповідної атмосфери — без оціночних суджень, без поспіху, без формального професіоналізму. Респондент повинен відчувати щирий інтерес і готовність дослідника слухати, навіть без обов'язку вірити на слово. Емпатія, повага та терпимість — основні передумови успішної й етично обгрунтованої комунікації у дослідженнях, що стосуються досвіду біженців.

Інтерв'юер повинен чітко усвідомлювати межі власної професійної ролі в процесі взаємодії з особами, які зазнали травматичного досвіду. У випадку журналістської діяльності важливо пам'ятати, що отримана інформація є не лише основою для створення публікацій, але насамперед — особистою історією респондента, що заслуговує на делікатне і поважне ставлення. У дослідницькому контексті необхідно уникати редукції людини до «носія даних» або об'єкта аналізу. Не менш важливо утримуватись від спроб виконувати функції психолога без відповідної фахової підготовки. Найбільший внесок інтерв'юера у такий ситуації полягає у створенні безпечного простору для висловлення — через уважну присутність, емпатію та обережну комунікацію.

Окремої уваги потребує психологічний стан самого інтерв'юера. Робота з респондентами, які мають досвід втрати дому, близьких чи базового відчуття безпеки, нерідко призводить до накопичення емоційного виснаження, зумовленого вторинною травматизацією. Після серії інтерв'ю дослідник може переживати стан «емоційного перевантаження», що супроводжується відчуттям

провини, безсилля або тривоги. У цьому контексті важливо не лише дбати про психологічне благополуччя респондентів, але й забезпечувати власну професійну стійкість. Доцільним є налагодження системи колегіальної підтримки, регулярна рефлексія, а також вчасне усвідомлення потреби у перерві. Самозбереження не слід розцінювати як прояв слабкості — радше як необхідну умову збереження професійної етики та психоемоційного балансу.

Робота з людьми, які пережили кризові події, вимагає не лише професійної компетентності, а й високого рівня особистої чутливості. Йдеться про здатність уважно слухати, витримувати паузу, не переривати співрозмовника, утримуватись від оціночних суджень, а також вчасно завершити інтерв'ю заради збереження психологічного комфорту обох сторін. Навіть якщо інтерв'ю може містити цінну інформацію для дослідження чи публічного дискурсу, пріоритетом завжди має залишатися добробут людини. Адже жодна розповідь не може бути важливішою за психічне здоров'я того, хто її надає.

2.2. Жанрові особливості серії інтерв'ю про біженців

Для створення серії інтерв'ю ми поєднали риси двох жанрових модифікацій – інтерв'ю-бесіди та інтерв'ю-портрета. Це дозволило нам максимально точно передати як особистий досвід респонденток, так і глибину їхніх переживань, готовність до змін і трансформацій у новій реальності.

Інтерв'ю-бесіда дало можливість створити довірливу атмосферу діалогу. Така форма була особливо ефективною для роботи з темами, що потребують чутливості — адаптація в новій країні, емоційне вигорання, втома, самотність, тривожність або переживання особистої втрати. Ми не дотримувалися жорстко структурованого сценарію, а рухалися, реагуючи на живу реакцію респондентки, дозволяючи їй вести розмову в природному ритмі. Цей формат допоміг зменшити бар'єр між журналісткою та героїнею, а отже — отримати щирі відповіді.

Інтерв'ю-портрет дозволило сконцентруватися на конкретній історії та особистості кожної респондентки. У цьому жанрі важливу роль відіграють не лише відповіді, а й деталі контексту — мова тіла, емоційні акценти, середовище, у якому нині живе героїня. Ми прагнули відтворити не лише фактологічний

рівень її досвіду, а й атмосферу життя, внутрішній стан, ставлення до себе і світу після вимушеної міграції. Це дозволило створити глибші образи — не лише «дівчина-біженка», а «людина з іменем, власною історією, із власним минулим і майбутнім, власним голосом».

У результаті, поєднання цих двох жанрів дало нам змогу:

- 1) поєднати емоційність і документальність;
- 2) індивідуалізувати досвід кожної респондентки;
- 3) висвітлити не лише події, а й зміни внутрішнього стану;
- 4) створити багатоголосий наратив, де кожна історія — самодостатня, але водночас частина спільного жіночого досвіду війни, втечі, проживання травми, поступове зцілення і віднайдення нової себе.

Завдяки такому підходу наша серія інтерв'ю стала не просто збіркою особистих історій, а простором діалогу, емпатії та глибшого розуміння жіночої перспективи в умовах вимушеної міграції.

2.3 Проблематика серії інтерв'ю про біженців

У серії інтерв'ю ми свідомо тримали фокус на ключових соціальних проблемах, які, на нашу думку, є визначальними для життя вимушеного мігранта в новій країні. Війна в Україні змусила багатьох жінок покинути свої домівки та шукати прихистку за кордоном, тому ми прагнули дослідити не лише емоційну, а й практичну сторону їхнього нового життя. Основними темами, які ми порушували в інтерв'ю, стали:

- 1) вимушена міграція у зв'язку з війною — ми розпитували, що стало останньою краплею для рішення виїхати, як саме відбувався процес евакуації, якими були перші дні за кордоном;
- 2) адаптація в новій країні — значна увага приділялася побутовим і правовим аспектам: оформлення документів, отримання статусу тимчасового захисту чи іншої легалізації, пошук житла, роботи. Ці речі визначають базову стабільність життя емігранта;
- 3) мовний бар'єр — ми запитували, наскільки важким є вивчення нової мови, які є труднощі у спілкуванні в повсякденному житті, на роботі чи

в навчальних закладах, як швидко респондентки змогли адаптуватися до мовного середовища;

4) соціалізація на новому місці — чи вдалося знайти друзів, включитися в нове соціальне коло, взяти участь у громадському житті, зокрема волонтерстві, заходах для переселенців, роботі на користь місцевих громад;

5) зв'язок з Україною — ми розпитували, чи зберігають респондентки тісний контакт із рідними, які залишилися вдома, чи бере участь у підтримці України на відстані та інше;

6) погляд у майбутнє — як респондентка бачить своє життя надалі: планує повернутися в Україну чи залишитися в новій країні, змінити фах, здобути нову освіту тощо. Ці відповіді допомагають зрозуміти, якою мірою тимчасове стає постійним.

Ми усвідомлювали, що ці проблеми — багатовимірні й чутливі, тому під час інтерв'ю намагалися залишатися гнучкими. Не завжди вдавалося охопити всі теми в повному обсязі, адже деякі респондентки схильні були зосереджуватися на певному аспекті. Проте в цілому, завдяки жанровому підходу та відкритій бесіді, нам вдалося висвітлити ці соціальні виклики комплексно, через особисті історії, які відображають спільну реальність багатьох українок за кордоном.

2.4. Етапи підготовки до кожного інтерв'ю

Інтерв'юер чітко усвідомлює межі власної професійної ролі в процесі взаємодії з особами, які зазнали травматичного досвіду. У випадку журналістської діяльності важливо пам'ятати, що отримана інформація є не лише основою для створення публікацій, але насамперед — особистою історією респондента, що заслуговує на делікатне і поважне ставлення. У дослідницькому контексті необхідно уникати редукції людини до «носія даних» або об'єкта аналізу. Не менш важливо утримуватись від спроб виконувати функції психолога без відповідної фахової підготовки. Найбільший внесок інтерв'юера у такій

ситуації полягає у створенні безпечного простору для висловлення — через уважну присутність, емпатію та обережну комунікацію.

Окремої уваги потребує психологічний стан самого інтерв'юера. Робота з респондентами, які мають досвід втрати дому, близьких чи базового відчуття безпеки, нерідко призводить до накопичення емоційного виснаження, зумовленого вторинною травматизацією. Після серії інтерв'ю дослідник переживає стан «емоційного перевантаження», що супроводжується відчуттям провини, безсилля або тривоги. У цьому контексті важливо не лише дбати про психологічне благополуччя респондентів, але й забезпечувати власну професійну стійкість. Доцільним є налагодження системи колегіальної підтримки, регулярна рефлексія, а також вчасне усвідомлення потреби у перерві. Самозбереження не слід розцінювати як прояв слабкості — радше як необхідну умову збереження професійної етики та психоемоційного балансу.

Робота з людьми, які пережили кризові події, вимагає не лише професійної компетентності, а й високого рівня особистої чутливості. Йдеться про здатність уважно слухати, витримувати паузу, не переривати співрозмовника, утримуватись від оціночних суджень, а також вчасно завершити інтерв'ю заради збереження психологічного комфорту обох сторін. Навіть якщо розмова може містити цінну інформацію для дослідження чи публічного дискурсу, пріоритетом завжди має залишатися добробут людини. Адже жодна розповідь не може бути важливішою за психічне здоров'я того, хто її надає.

До підготовчого процесу також входило:

- 1) рефлексивне опрацювання власної позиції перед інтерв'ю;
- 2) налагодження системи колегіальної підтримки;
- 3) формування чутливості до меж респондента — вміння не тиснути, витримати паузу, делікатно завершити розмову, коли це потрібно.

Навіть якщо розмова містила потенційно цінну для аналізу інформацію, ми дотримувалися принципу: жодна історія не важливіша за добробут людини, яка її розповідає.

2.5. Розшифровка інтерв'ю: нюанси та особливості

Транскрибування (розшифровка) інтерв'ю становить ключовий етап у проведенні якісних досліджень, оскільки забезпечує текстову репрезентацію аудіо- чи відеозаписів, відтворюючи зміст і смислові відтінки відповідей респондентів. Цей процес виходить за межі простого перенесення усного мовлення в письмову форму — він є складовою аналітичної роботи, що сприяє точному осмисленню та інтерпретації емпіричних даних, підвищуючи валідність і достовірність наукових висновків [<https://transkriptor.com/uk/%d1%8f%d0%ba-%d1%82%d1%80%d0%b0%d0%bd%d1%81%d0%ba%d1%80%d0%b8%d0%b1%d1%83%d0%b2%d0%b0%d1%82%d0%b8-%d1%96%d0%bd%d1%82%d0%b5%d1%80%d0%b2%d1%8e-%d0%b4%d0%bb%d1%8f-%d1%8f%d0%ba%d1%96%d1%81%d0%bd%d0%be/>].

Транскрибовані інтерв'ю слугують первинним емпіричним матеріалом. Вони дозволили журналістці охопити різні аспекти матеріалу, зокрема: систематизували та структурували дані, тобто перетворили розмовне мовлення у текстовий формат. Це надає можливість для послідовного та детального аналізу, застосування методів кодування, тематичного аналізу та виявлення прихованих закономірностей у висловлюваннях респондентів.

Також забезпечили прозорість і верифікованість. Текстовий запис дозволяє людям перевіряти інтерпретації та висновки, підвищуючи рівень академічної доброчесності та прозорості матеріалу.

Крім цього, зберігає повноту інформації. На відміну від нотаток чи резюме, у транскрипції фіксуються всі вербальні елементи, що є невід'ємною частиною лінгвістичного аналізу, вивчення дискурсу, особливостей мовлення та емоційних проявів респондентів.

У реалізації розшифровок було використано ключові методологічні аспекти та особливості транскрипції. Головним фактором стала якість аудіозапису. Шуми, перешкоди, низька гучність або акустичні особливості приміщення значно ускладнюють процес транскрипції та могли призвести до

спотворення даних. Використання професійного записуючого обладнання та відповідного акустичного середовища є обов'язковим. Також обирався стиль транскрипції. Для серії інтерв'ю ми використали "Чисту" транскрипцію. Вона передбачає видалення надлишкових елементів, наприклад, слів-паразитів, повторів, граматичних помилок, які не впливають на основний зміст висловлювання. Цей стиль є оптимальним для якісних соціологічних чи психологічних досліджень, де акцент робиться на змістовому аналізі даних, а не на особливостях мовлення.

Отже, транскрипція інтерв'ю – це не просто технічний процес, а методологічно значущий етап якісного дослідження. Вона вимагає обґрунтованого вибору стилю, уваги до деталей, забезпечення якості вихідних даних та дотримання етичних норм. Ретельне виконання транскрипції гарантує високу якість отриманих текстових даних, що є передумовою для глибокого та достовірного наукового аналізу. Таким чином у кінцевому результаті ми створили інтерв'ю «Своє майбутнє я бачу тільки в Україні!». У ньому власною історією міграції у Велику Британію поділилась 24-річна конотопчанка Анастасія Денисенко. Про життя в Норвегії розповіла глухівчанка Сніжана Мілюхіна. Її історія втілилась у матеріал «Мені шкода, що багато людей за кордоном дізнались про Україну лише через війну». Про перешкоди на власному шляху у Польщі та інших країнах розповіла Яна Скрипаль – матеріал «Для мене дім – це фортеця, де не має проблем». «Шлях через біль і втрати: історія біженки, що знайшла надію в темряві» – випробування українки Ірини Веритільник у Німеччині.

ВИСНОВКИ

Під час створення медіапроєкту – серії інтерв'ю з українськими біженцями за кордоном – було систематизовано інформацію щодо інтерв'ю у медіаіндустрії. Інтерв'ю є універсальним і важливим журналістським жанром, який виконує інформаційну та аналітичну функції, зберігаючи гнучкість щодо формату й аудиторії. Інтерв'ю — це не лише інструмент збору інформації, а й соціально значущий механізм впливу на громадську думку, який дає можливість простежити не тільки важливі соціальні тенденції, але розкрити досвід і світогляд респондента.

У роботі було згадано найбільш релевантні для нашої серії класифікації інтерв'ю. Велика кількість класифікацій свідчить про актуальність цього жанру у сучасних медіа і його подальшу модифікацію відповідно до потреб різних медіаплатформ. Не оминули ми і питання дотримання журналістських стандартів і етики під час інтерв'ю.

У роботі визначено психологічні аспекти підготовки до інтерв'ю. До них належать: етапи підготовки до розмови, контакт з особами, коректне формулювання запитань, конфіденційність,

У власному медіапроєкті ми розкрили долю молодих українок, які зіткнулися з викликами міграції під час війни і мали долати величезну кількість перешкод, опинившись у новій країні. У серії інтерв'ю ми сфокусувалися на соціальних проблемах, які є визначальними для багатьох мігрантів: адаптація у новій країні (оформлення документів, комунікація з чиновниками, пошук житла, працевлаштування тощо), мовний бар'єр, соціалізація у новій локальній громаді, зв'язки з українською діаспорою, зв'язок з Україною. Щоб розкрити повною мірою долю жінки в контексті цих викликів, ми намагалися сфокусуватися на соціальних проблемах, але водночас важливо було розкрити індивідуальні

особливості характеру людини. Тому наші інтерв'ю за жанром – своєрідна модифікація жанрів інтерв'ю-бесіди і інтерв'ю-портрету.

У роботі визначено і охарактеризовано етапи підготовки до кожного інтерв'ю: 1) підготовчий етап, який охоплює усвідомлення інтерв'юером меж власної професійної ролі (журналіста чи дослідника); визначення мети інтерв'ю з урахуванням чутливості теми; підготовку до делікатної комунікації без психологічного втручання; забезпечення безпечного середовища для респондента; 2) етап встановлення контакту, що налічує формування атмосфери довіри через емпатію, уважність та повагу; недопущення тиску або форсування відповідей; надання респондентові простору для визначення меж розмови; 3) основна частина інтерв'ю - активне слухання без перебивань і оціночних суджень; здатність витримувати паузи та реагувати відповідно до емоційного стану респондента; уважна фіксація інформації без редукції особистості до об'єкта дослідження; 4) завершення інтерв'ю, яке полягає в оцінці психологічного стану респондента та коректне завершення розмови; можливості респондента відкликати окремі частини розповіді; вираженні вдячності за довіру й дотримання принципу «не зашкодь»; 5) постінтерв'юйний етап (рефлексія інтерв'юера) - усвідомлення можливих ознак вторинної травматизації; саморефлексія, звернення по підтримку до колег.

Досліджено також нюанси та особливості розшифровки інтерв'ю, до яких належать систематизація та структурування даних, а також прозорість і верифікованість матеріалу.

Вважаємо, що виконаний нами проєкт свідчить про перспективи розвитку і подальшої модифікації жанру інтерв'ю в контексті різних цифрових медіаплатформ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Взаємодія зі ЗМІ : посібник з питань взаємодії зі ЗМІ розроблений Департаментом преси і публічної інформації Консультативної місії ЄС в Україні. Київ, 2021. 2-е доповнене видання. 38 с.
2. Григоров Н. Жанр, який формує національну еліту: письменники та журналісти про інтерв'ю // *Читомо*. URL: <https://chytomo.com/zhanr-iakyj-formuie-natsionalnu-elitu-pysmennyky-ta-zhurnalisty-pro-interv-iu/> (Дата звернення: 24.01.2025).
3. Депортація кримських татар: як і чому СРСР вчинив злочин проти корінного народу // *BBC News Україна* URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cx8qjx3pgego> (Дата звернення: 01.02.2025).
4. Живий ланцюг: як українці у 1990 році єднали країну // *Еспресо* URL: <https://zahid.espreso.tv/suspilstvo-zhiviy-lantsyug-yak-ukraintsi-u-1990-rotsi-ednali-krainu> (Дата звернення: 01.02.2025).
5. Іванов В. Практикум із журналістської етики : навч. пос. / передм. В. Мостового, В. Іванова; рец. В. Демченко, О. Тріщук, О. Холод. Київ : Комісія з журналістської етики, 2011. 312 с.
6. Казімова Ю. До поняття формату жанру інтерв'ю у журналістиці // *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. Вип. 896. №2. Львів, 2018. С. 65-69.
7. Казьмирчук М. Сучасні вітчизняні дослідження проблем біженців // *Старожитності Лукомор'я*. Братислава, 2022. № 6 (15). С. 67 – 74.

8. Кірієнко М. Жанрові особливості та дискурсивні характеристики у сучасному медіапросторі // *Південний архів*. Вінниця, 2024. Вип. ХСVI. С. 32-36
9. Коваленко А., Афанасьєва О. Основні морально-етичні орієнтири кодексу етики українського журналіста // *Цифровізація науки та сучасні тренди її розвитку*. Житомир, 2023. С. 375-376.
10. Кокорєв О., Ятвецька Г. Соціально-психологічний стан українських біженців в умовах повномасштабних воєнних дій // *Науковий журнал «Політикус»*. Одеса, 2023. Вип. 5. С. 49 – 55.
11. Кулицький С. Українські біженці у державах Європи: дослідження на базі інформаційних ресурсів наукової бібліотеки процесів їх соціальної адаптації. Київ, 2022. 4 с.
12. Левін Р., Яценко Г. Сприйняття життєвих цінностей українцями та іншими європейцями в контексті проблем інтеграції українських біженців у ЄС // *Соціальні проблеми українських біженців за кордоном*. Київ, 2022. № 10 (731).
13. Малиновська О. Українські біженці війни в Європі: між інтеграцією та поверненням // *Центр економічних і соціальних досліджень: Національний інститут стратегічних досліджень*. Київ, 2024. 7 с.
14. Мішеніна А., Деркаченко Ю. Статус біженців в Україні та світі // *Південноукраїнський правничий часопис*. Київ, 2020. Вип. 3. С. 113-120.
15. Міщенко М. Настрої та оцінки українських біженців : аналітична записка // *Центр Разумкова*. Київ, 2022. 15 с.
16. Свящук А. Проблеми прав біженців та виклики сучасності : навч. пос. Харків, 2018. 321 с.
17. Симоніна Н. Класифікація сучасного телевізійного інтерв'ю // *Науковий вісник Ужгородського університету*. Ужгород, 2012. С. 180-184.

18. Смоляр Л., Довженко О. Що варто знати про інтерв'ю // *Вокс Україна*. URL: <https://voxukraine.org/shho-varto-znati-pro-interv-yu> (дата звернення: 24.01.2025).
19. Снайдер Т. Помаранчева революція, Революція гідності. Як відбувалося самоусвідомлення українців. Лекція 20 від Тімоті Снайдера // *Forbs*. URL: <https://forbes.ua/lifestyle/lektsiya-20-pomarancheva-revoljutsiya-revoljutsiya-gidnosti-i-samousvidomlennjam-ukraintsiv-03022023-11522> (Дата звернення: 01.02.2025).
20. Ткаченко К., Афанасьєва О. Мораль і етика у професійній діяльності журналіста // *Цифровізація науки та сучасні тренди її розвитку*. Житомир, 2023. С. 370-372.
21. Титаренко Д., Титаренко О. Дослідницьке інтерв'ю: методичні рекомендації організації та проведення дослідження : навч.-метод. видання // *Національна академія наук України. Національний центр «Мала Академія Наук»*. Київ, 2012. 40 с.
22. Українці за кордоном // *Уоукраїна*. Київ, 2023. Вип. 2. 26 с.
23. Цуріна Е. Інтерв'ю у тележурналістиці : навч.-метод. пос. / рец. Л. Хавкіна, І. Давидова // *Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*. Харків, 2021. 28 с.
24. Яловий К. 30 фактів про екологію незалежної України. Які виклики чекають у майбутньому // *New voice*. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/ukrajina-ekologiya-yaki-naybilshi-ekologichni-problemi-krajini-novini-ukrajini-50178582.html> (Дата звернення: 01.02.2025).
25. Яненко Я. Інтерв'ю як інструмент PR-комунікацій // *Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique*. Paris, 2022. С. 230-231.
26. Хлистун І. Журналістська етика : навч. пос. // *Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*. Умань: ВПЦ «Візаві», 2022. 211 с.

27. Medvedieva A. Chernenko S. Issues of the interview genre in contemporary media space. Television journalism and acting. Kyiv, 2021. P. 11-15

IV. ДОДАТКИ

Додаток 1.

Інтерв'ю проєкту

1. 24-річна Анастасія з Конотопу у Великобританії: «Своє майбутнє я бачу тільки в Україні!»

24-річна Анастасія з Конотопу через війну виїхала до Великобританії, але уявлення дівчини про цю країну і реальність значно відрізнялися. Анастасія зіштовхнулася з неочікуваними викликами та зрозуміла, що може покладатися лише на себе.

- З якими труднощами ви зіткнулися під час адаптації в новій країні? Чи спілкувалися ви з іншими українцями Британії, щоб знайти спільні рішення?

- Тут, у Британії, я спілкувалась із багатьма українцями. Так, ми маємо багато схожих проблем: більшість має проблеми через «мовний бар'єр». Людям важко спілкуватися, коли їхній рівень володіння мовою низький. Також дуже багато біженців зіштовхуються з психологічними проблемами: тугою, ностальгією, депресією, тривогою за майбутнє.

- Чи важко себе забезпечувати у новій країні?

- Тут нелегко знайти роботу. Якщо сказати взагалі про більшість, то люди в Україні працювали за певною професією, а приїхавши у Британію, зрозуміли, що тут не має попиту на цих фахівців. Скажу про себе: під час пошуку роботи я

гадала, що не зможу впоратися з тими обов'язками, які пропонують. Мені двічі доводилося змінювати компанії та обидва рази думала, що не зможу цього зробити. Це вихід із зони комфорту.

- Яким є побут британської родини? Чи складно українцям пристосуватися до нового способу життя?

- Наскільки я знаю, то спочатку українці їдуть на проживання у сім'ї, бо адаптація наодинці – важка. Але саме там і виникають труднощі, зокрема у побуті: це окрема родина зі своїми звичками та правилами, тому переселенцям доведеться жити за новими законами, навіть якщо ті їм не подобаються. Те, з чим мені було важко звикнутися, – прибирання. Британці не люблять цього. Дехто може замовляти клінінг, але це дуже рідко. Для них нормально ходити вдома у взутті, навіть коли на вулиці йшов дощ.

- Які переваги та недоліки життя у Британії ви могли б виокремити?

- Особисто для мене найбільшою перевагою стало знання мови: у школі я гарно вивчала англійську, тому на місці можу її удосконалювати та розуміти людей навколо. Крім цього, мені подобається стиль, манера та ставлення до життя британців, хотіла б брати приклад багато в чому з них та привезти певні традиції в Україну. З недоліків – нещирість, яка маскується за ввічливістю і вихованістю – вони багато обіцяють, але зазвичай нічого не виконують. Також тут постійно змінюється погода – це стане проблемою для метеозалежних людей: прокинулась – сонце, почистила зуби – дощ, вийшла з будинку – сніг.

- Чи функціонує система допомоги для біженців?

- Так, але процедура отримання підтримки дуже не легка. Після приїзду до Британії я попрямувала до робочого центру, щоб стати на облік, там мені допомагали у пошуку роботи. У Центрі працівники ставили низку запитань на кшталт: «де ви працювали раніше?», «ким ви себе бачите?», «де хочете працювати?». Але якщо ти не знаєш мови – зможеш бути тільки прибиральницею або доглядальницею. Люди з візового центру не виявляють великого бажання

допомогти, від них очікуєш точності і чіткості, але не отримуєш цього. Мені доводилось систематично телефонувати на гарячу лінію, нагадувати про себе і дізнаватися інформацію. Під час реєстрації у Центрі кожному створюють поштову скриньку, куди надходять листи, якщо особа не відповіла на один з них – з працевлаштуванням нічого не вийде. У підсумку можу сказати, що система допомоги від цієї держави – одноразова виплата фінансової допомоги, а далі тільки мізерні суми, на які не проживеш.

- Що є найбільш незвичним для вас у Британії?

- Я довго звикала, що у будинку є два крани води: холодна та гаряча, але там або льодяна вода, або окріп. Також цікавим стало те, що у них не має номерів поштових відділень, наприклад «Пошта №1». Усі посилки приносять людям додому та залишають у будинках. До речі, свої помешкання місцеві залишають відкритими та впевнені, що ніхто нічого не поцупить. Ще, з цікавого, тут кожна сім'я заводить одну або дві собаки, з якими гуляють на великі відстані. До них приєднуються друзі та родичі, і так проводять час на свіжому повітрі.

- Чи знайшли ви стале коло спілкування у тій громаді, де ви зараз живете? -

- Так, але це люди значно старші за мене, тому інколи є розбіжності у поглядах.

- Ви плануєте повертатися назад в Україну чи залишитесь у Британії?

- Однозначно повернуся! Для мене Британія – це новий виклик для росту та вдосконалення, але своє майбутнє я бачу тільки в Україні!

2. Успішний шлях адаптації: 22-річна Ірина з Сумської області вступає до магістратури німецького університету

З початком повномасштабного вторгнення Росії мільйони українців були змушені залишити рідний дім та шукати прихисток за кордоном. Цивільні українці, рятуючись від війни, стикнулися з безліччю викликів, стали частиною нових спільнот, показали світу найкращі якості українців - неймовірну силу духу,

працьовитість та віру у перемогу. Кожна історія – про життя, важкий вибір та надію на краще майбутнє.

Як змінилося життя українців за кордоном? Які виклики та можливості готує нова країна? Про це ми дізнаємось від 22-річної Ірини з Недригайлова (Сумська область).

- ***В який момент прийшло рішення виїхати за кордон? Ви розглядали для міграції більш спокійні регіони в Україні?***

- Як тільки почалося повномасштабне російське вторгнення, родичі з Німеччини запропонували нам виїхати усією родиною. У той момент із Сум (місце проживання батьків героїні — прим. ред.) активно йшли російські війська на Київ, тому батьки не наважилися виїжджати. Я була в Києві, до них також не змогла виїхати — не було транспорту і ризик бути вбитою окупантами по дорозі був надто високий. Батьки прийняли рішення відправити мене саму закордон. Наголошую, що так вирішили батьки, я цього ніколи не хотіла! Мене вмовили на те, що я через 2-3 місяці повернусь назад. На жаль, минуло вже 3 роки. Це було найгірше рішення у моєму житті.

- ***Як ви добиралися до Німеччини, з якими труднощами зіткнулися на шляху?***

- Поїздка розпочалася 1 березня 2022 року. Дібратися до вокзалу було дуже складно: перекриті дороги і мости. Потяг був переповнений людьми, я просто фізично не змогла зайти до вагона. На платформі я побачила жінку з собакою, яка також їхала до Польщі. Ми скооперувалися, разом вирішили виїхати спершу до Тернополя. Там пані з Херсону підвезла нас до Львова. Потім небайдужий чоловік відвіз до притулку, з якого щодня курсував автобус до кордону. Всю дорогу — від притулку до кордону — нас супроводжував волонтер. Потім мене підвезли на автівці аж до Берліну. Дуже вдячна Богу та кожному, хто трапився на моєму шляху!

- ***Як вас прийняли у Німеччині? Чи відчули ви підтримку від місцевих жителів або влади?***

- Прийняли нормально, від місцевих мешканців була підтримка. Були зустрічі в церкві, де я і познайомилася з багатьма українцями. Від держави досі є грошова допомога, яка включає кошти на особисті потреби і оплату оренди квартири.

- ***Які були перші емоції після приїзду?***

- Дуже змішані. Ніби і в Німеччині, де все спокійно, але дуже боліла душа за те, що відбувається на рідній землі. Тяжко без рідних та друзів. Мені дуже хотілося додому.

- ***Розкажіть про новий побут. Чи сильно змінилася щоденна рутинна?***

- Побут змінився кардинально. Я зрозуміла, що німці насправді взагалі не пунктуальні. У них дуже повільно все відбувається, це дуже прискіпливі люди, бюрократи у всьому. Магазини в неділю зачинені, на свята — зачинені, цілодобових супермаркетів немає, лише кіоски з космічними цінами — до цього потрібно звикати. Медицина жахлива, але дуже хороша система освіти. Ще мені подобається місцева архітектура.

- ***Чи вдалося вам знайти роботу?***

- Так, роботу вдалося знайти ще на початку, але пропрацювала я там недовго. Почалося навчання в університеті в Києві і додатково я вирішила піти на мовні інтеграційні курси. Після того я вже не шукала роботу. Фінансових труднощів наразі не виникає, тому всю увагу приділяю навчанню.

- ***Ви плануєте повертатися в Україну?***

- Не можу поки що конкретно відповісти на це питання. Я не знаю, бо я вже інтегрувалася, вивчила мову до рівня C1 і планую вступати на магістратуру. Німеччина — хороша країна, є багато позитивних моментів, але я щодня шкодую про те, що я сюди приїхала. Ця країна не для мене, я не хочу тут жити. І повернутися так просто вже не можу.

- ***Що ви хотіли б сказати іноземцям про ситуацію в Україні?***

- Ми не винні, що почалася війна і ми втекли в інші країни, де війни немає. Я нікому не побажаю того, що зараз проживають українці. Україна — це країна з новітніми технологіями, про які в Європі навіть і не чули. Тут застрягли в

минулому десятиріччі, це далеко не так прекрасно, як всі ми звикли бачити та чути. Я хочу оголосити всьому світові, що наші захисники борються за нас усіх, не тільки за Україну!

3. 22-річна Сніжана у Норвегії: «Мені шкода, що багато людей за кордоном дізнались про Україну лише через війну»

З початком повномасштабного вторгнення Росії українців за кордоном стає все більше. Але попри спокійне життя на території, де не чути ракет, люди зустрічаються з новими викликами. Кожен переселенець переживає стрес, пов'язаний із реінтеграцією в суспільство, «провиною вцілілих» та низкою інших причин.

Сніжана – 22-річна мешканка Глухова, яка зустріла повномасштабне вторгнення у рідно місті з грудною дитиною на руках. Чоловік – військовослужбовець, з перших днів війни поїхав боронити Батьківщину, а згодом потрапив у російський полон. Трохи більше, ніж через рік жінка дочекалася звільнення коханого та разом вони вирішили шукати безпечнішого місця для життя.

– Ви емігрували відразу з початком війни чи залишалися в Україні ще певний час?

– В Україні ми перебували півтора року від початку війни і до повернення чоловіка з полону. Ще близько року після того, як він вже повернувся. Насправді, виїжджати нам зовсім не хотілося, але чоловік отримав доволі травматичний досвід, було складно залишатися.

– Чи розглядали ви для переїзду більш безпечні регіони України?

– Ні, бо немає підтримки і конкретики від держави. Також впливає наш менталітет, ми відчуваємо себе чужими в новому місті, навіть в Україні. І, на мою думку, спокійного життя в Україні не може бути як для дітей, так і для дорослих.

– Якою була ваша дорога до нової країни і з якими труднощами ви стикалися під час подорожі?

– Зараз ми живемо у Норвегії, місті Лейкангер. У нас власне авто, тому з транспортом проблем не виникало: я, чоловік і донька Олександра. Проте дорога дуже довга, дитині було складно і навіть ми втомилися. Звісно ж, були довгі черги на перетині кордону і покидати рідний дім морально було складно. Також скажу, що ми їхали у невідомість. Дорогою, коли потрібно було десь залишитись на ніч або просто відпочити, зверталися за допомогою до старих друзів чи знайомих, які живуть за кордоном. – ***Як вас прийняли у новій країні?***

- ***Чи була підтримка від місцевих жителів та державних органів?***

– На великий подив у Норвегії нас прийняли дуже тепло і душевно. Ми зустріли дуже багато гарних, чуйних і відкритих людей, які завжди готові допомогти. На всіх етапах отримання документів, житла і побутових речей у нас була підтримка від кураторів. Зазвичай – це українці, які живуть тут більше року, тому мовних або культурних бар'єрів теж не виникало.

– ***Пам'ятаєте, якими були перші емоції після приїзду?***

– Ми – вільні. Немає ракет. Спокій.

– ***У жителів північних країн зовсім інший стиль життя та менталітет. Як змінився ваш побут у новому місці?***

– Ми стали набагато простіші у філософії життя, у побуті. Норвежці за менталітетом дуже спокійні, вони нікуди не поспішають, до всього дуже легко і спокійно ставляться.

– ***Чи вдалось знайти роботу?***

– Зараз ми з сім'єю активно вивчаємо мову, без цього тут дуже складно асимілюватися, коли почуватимемося трішки впевненіше — розпочнемо пошуки роботи. Місцева влада дуже допомагає: це і фінансова підтримка, і якісь побутові речі. В нас є час призвичаїтис я до нового життя.

– ***Ви плануєте повертатися в Україну?***

– Мені сумно це казати, але ні. Зараз ми почали будувати своє життя у Норвегії і будемо намагатися залишитись у цій країні. Люди тут зовсім інші, зі своїм

поглядом на життя. У першу чергу, я думаю про дитину, для неї жити тут — це гарна перспектива.

– Як донька адаптувалася до нового місця?

– Легше, ніж ми думали. Іноді здається, що норвежці вивчили з нею більше українських слів, ніж вона норвезьких. Все дуже просто, вони пояснюють один одному все «на пальцях». Доньці у лютому буде три роки. У садочку її відразу прийняли, вона не відрізняється від своїх однолітків, нас дуже підтримують. Як тільки Саша почала відвідувати садочок, то адміністрація повісила український стяг у приміщенні. Нам це було приємно. Там навчаються не тільки норвежці, а й поляки, а тут ще й україночка додалась.

– Що б ви хотіли сказати світу про ситуацію в Україні?

– Я не просто хочу, я кажу! Наші знайомі-норвежці з великою повагою ставляться до нас, нашої історії та ситуації, яка відбувається в Україні. Вони допомагають нам тут освоїтися. І дуже шкода, що багато людей за кордоном дізнались про нашу прекрасну країну лише через війну.

4. 22-річна Яна з Харкова: планує своє життя в Польщі і ділиться секретом стійкості в чужій країні

Життя Яни кардинально змінилося після початку повномасштабної війни в Україні. Вимушена еміграція стала для неї емоційною перешкодою. 22-річна музикантка залишила рідний Харків. Її шлях пролягав через Польщу до Канади.

- Пам'ятаєте, як усе почалося?

- Усе змінилося з перших обстрілів Харкова. Разом з подругою ми вирішили, що треба виїжджати. Спочатку ми приїхали до Польщі, потім переїхали до Канади.

- Чи вдалося вам адаптуватися у цих країнах? З якими труднощами ви зіткнулися?

- У Польщі я прожила два роки, адаптація там відбулася швидко: це близька нам країна за своїм устроєм і традиціями. Мені навіть вдалося знайти там

роботу. У Канаді я почувалася інакше. Там я пробула рік, проте так і не змогла звикнути до країни, там взагалі усе було іншим: культура, мова, банківська система, економіка...

- ***Де ви жили у Польщі та Канаді?***

- У Польщі не було проблем із житлом, там є гостели або квартири з певною умовою здачі, як-то: оплата за перший та останній місяць. Натомість у Канаді не кожен власник здасть помешкання особі без кредитної історії та документів з місця роботи. Біженці можуть жити у сім'ї, яка заздалегідь погодиться їх прийняти до себе. Мене прихистили друзі, але так щастить не кожному.

- ***Яка допомога була від держав, у яких ви були?***

- У Польщі я отримала фінансову допомогу один раз, а далі знайшла роботу та забезпечувала себе сама. У Канаді теж була разова підтримка новоприбулим, а надалі я була у відчаї, бо роботу шукала не один місяць. Проте небайдужі канадці охоче волонтерять і допомагають новоприбулим, існують різні ініціативи, наприклад, фуд-банк, де будь-хто може два рази на місяць зареєструватися та взяти безоплатно великий кошик продуктів, там є все: молоко, яйця, червона риба, зелень. Крім того, у цих країнах є безкоштовні мовні курси для біженців.

- ***Чим вам найбільше запам'яталися відвідані країни?***

- Кожна країна запам'яталася по-своєму, але найбільше вразила Канада, бо для мене це було щось недосяжне. Вона зустріла мене контрастом: швидкий темп життя в Україні змінився на повільний канадський. Я зіштовхнулася з мовним бар'єром та повільними бюрократичними процедурами — морально було дуже важко. Я приїхала та відчула цей ритм життя, який максимально відрізнявся від того, що було до цього. Мені хотілося все робити швидше, але не вдавалося...

- ***Як на ваше життя вплинули переїзди?***

- Якщо згадати мене рік тому і зараз, то це дві різні людини. Емоційне вигорання, депресія та антидепресанти. Були моменти, коли я не розуміла що робити далі. Проте у кожній країні я здобула різний досвід та виросла духовно. Розширилось коло спілкування, кругозір, можливості. Найбільшим відкриттям для мене стали люди: якщо до цього я думала, що важливо мати статус, «успішний успіх», то зараз знаю, що найпрекрасніші люди — прості.
- ***Ви провели багато часу далеко від рідної домівки, що для вас означає дім сьогодні?***
- Для мене дім — це фортеця, де немає проблем: люди, які тебе оберігають, підтримують, а тому у тебе завжди все чудово. у тебе все відразу чудово. У цьому місці на тебе завжди чекають, ти там завжди бажаний.
- ***Ви плануєте повертатися в Україну?***
- Ні, не планую. В Україну за три роки війни я приїжджала лише тричі. Раніше хотіла повернутися, зараз — ні. Коли не буваю вдома понад п'ять місяців, то сумую за рідними, я почала більше цінувати проведений разом час.
- ***Що б Ви хотіли побажати українцям, які ще на роздоріжжі і зараз шукають притулок у світі?***
- Будьте готовими до всього: буде тяжко, але потім, в один момент стає краще. Не кидайте те, чим займаєтеся — тоді все вийде. Не бійтеся змінюватися, хоч це й важко і на це потрібен час.

5. 23-річна Вікторія з Івано-Франківщини у Франції:

«Я не шукала нове життя — воно саме мене знайшло»

Її історія — одна з мільйонів, але саме вона показує, як у найтемніші часи людина здатна знайти світло. Вікторії 23 роки, і майже половина її самостійного дорослого життя минула у Франції — країні, куди вона потрапила не заради пригод, а через війну. Разом із мамою та молодшою сестрою вона змушена була

залишити дім в Івано-Франківській області, щоб шукати безпеки, яку вани втратили через війну. Про адаптацію, страх та нові можливості— у відвертій розмові з Вікторією.

— Вікторіє, дякую, що погодилися поділитися своєю історією. Розкажіть, будь ласка, коли саме ви приїхали до Франції і за яких обставин?

— Я приїхала до Франції у березні 2022 року — буквально через кілька тижнів після початку повномасштабного вторгнення. Я з Івано-Франківської області і вже в перші дні ми злякалися і було зрозуміло, що залишатися — небезпечно. Їхала з мамою і молодшою сестрою. Ми перетнули кордон з Польщею, далі волонтери допомогли нам доїхати до Парижу.

— Після такого стресу зміна країни — це справжнє випробування. Як вам вдалося адаптуватися у Франції? Що було найскладнішим на початку?

— Найскладніше — це мова. Я ніколи раніше не вчила французьку, і хоча спочатку волонтери багато допомагали, все одно було важко. А ще — відчуття чужини. Знаєте, коли ти прокидаєшся і не можеш збагнути, як ти опинився так далеко від дому, у країні, де навіть звуки незнайомі. Адаптація була поступовою. Мама дуже переживала, а сестра сумувала за друзями. Але ми всі намагалися підбадьорювати одна одну і триматися — спочатку отримали тимчасовий захист, пройшли курси французької мови, мені вдалося влаштуватися на роботу.

— Ви згадали, що вам вдалося знайти роботу — це велике досягнення, особливо в іншій країні. Де ви працюєте зараз?

— Працюю в одному невеликому салоні краси в передмісті Парижа. Це жіночий колектив, і мене дуже тепло прийняли. Спочатку було важко через мову, але тепер я вже вільно спілкуюся французькою, навіть починаю думати нею. Також підпрацьовую як майстер-бровист — ще в Україні вчилася цьому, тож тут це мені допомогло швидко знайти себе.

— Пошук житла — одне з найболючіших питань для тих, хто переїхав. Як вам вдалося вирішити житлове питання?

— Нам пощастило — спочатку ми жили у французькій родині, яка приймала біженців. Це було тимчасове житло, але вони стали для нас майже як друга сім'я. Потім вже у нас з мамою з'явилася робота і вдалося зняти житло, тож зараз ми з мамою і сестрою живемо в окремій квартирі.

— Ви згадували, що вам вдалося знайти друзів? Чи є українська спільнота поруч?

— Так, у Парижі багато українців. Є навіть культурний центр, де ми збираємось, святкуємо українські свята, дивимось фільми, обговорюємо новини з дому. Це дуже підтримує. А ще — мої французькі колеги стали мені дуже близькими. Я, навіть, навчила одну француженку варити борщ!

— Ви вже 4 роки у Франції. Чи плануєте повертатися до України?

— Ні. І це важке рішення, але я його вже прийняла. Мама, нарешті, спокійна, сестра навчається у французькій школі, я маю роботу, друзів і перспективу отримати громадянство. Я завжди залишатимуся українкою, але повертатися в країну, де знову доведеться починати з нуля після війни, — я поки що не готова. Можливо, колись, але не зараз.

— І наостанок — багато людей ще тільки на початку свого шляху. Що б ви сказали тим, хто тільки збирається виїхати чи нещодавно приїхав до нової країни?

— Не бійтеся просити допомоги. І не соромтеся свого страху — він абсолютно нормальний. Але навіть у чужій країні можна знайти своє місце. Потрібен лише час, сила і трохи віри в себе.

IV. ДОКУМЕНТАЦІЯ

V. АНОТАЦІЯ

Русановська Ю. Медіапроект серія інтерв'ю про українських біженців

Ключові слова: інтерв'ю, українські біженці, психологічні аспекти інтерв'ю, інтерв'ю з жінками, особливості інтерв'ю.

Для власного медіапроекту було обрано вісім респонденток — молодих жінок віком від 20 до 30 років, які були вимушені залишити Україну через війну. Такий вибір зумовлений кількома важливими причинами: 1) жінки — це переважна частина цивільних, які змогли виїхати, тоді як виїзд чоловіків під час війни обмежено; 2) саме молоді жінки є найбільш мобільною, адаптивною та водночас вразливою категорією — вони поєднують психологічне навантаження з відповідальністю за себе та інших, але й активно формують нову суб'єктність у країні перебування; 3) вік 20–30 років — це період особистісного, професійного та соціального становлення. У цей час жінки приймають ключові рішення щодо кар'єри, материнства, самореалізації. Тому їхній досвід війни й адаптації особливо глибокий: з одного боку — вже сформована ідентичність, з іншого — відкритість до змін; 3) фокус на цій категорії дозволив дослідити тонкий психологічний пласт: тугу за домом, мовний бар'єр, кризу ідентичності, але й прояви сили, гнучкості, здатності до самоствердження. Це допомогло окреслити новий жіночий міграційний наратив та підкреслити потребу у підтримці цієї групи на рівні державної політики, сервісів та громадських ініціатив.

Для серії інтерв'ю ми обрали жанровий мікс — інтерв'ю-бесіда та інтерв'ю-портрет. Це дало змогу поєднати емоційність і документальність, передати як особистий досвід, так і глибину переживань респонденток.

Інтерв'ю-бесіда допомогла створити довірливу атмосферу, дозволила говорити про чутливі теми — адаптацію, втрати, тривожність — у природному, ненапруженому ритмі. Водночас інтерв'ю-портрет дало змогу глибше розкрити

унікальність кожної героїні, передати її внутрішній стан, емоції, середовище і ставлення до себе після вимушеної міграції.

Rusanovskaya Y. Media project series of interviews about Ukrainian refugees

Keywords: interview, Ukrainian refugees, psychological aspects of the interview, interviews with women, interview features.

Eight respondents were selected for our project - young women aged 20 to 30, who were forced to leave Ukraine because of the war. This choice is due to several important reasons: 1) women are the majority of civilians who were able to leave, while the departure of men during the war was limited; 2) young women are the most mobile, adaptive and at the same time vulnerable category - they combine psychological stress with responsibility for themselves and others, but also actively form a new subjectivity in the country of residence; 3) the age of 20–30 is a period of personal, professional and social formation. At this time, women make key decisions regarding their career, motherhood, and self-realization. Therefore, their experience of war and adaptation is particularly profound: on the one hand, an already formed identity, on the other, openness to change; 3) the focus on this category allowed us to explore a subtle psychological layer: homesickness, language barrier, identity crisis, but also manifestations of strength, flexibility, and the ability to assert ourselves. This helped to outline a new female migration narrative and emphasize the need for support for this group at the level of state policy, services, and public initiatives.

For the series of interviews, we chose a genre mix — interview-conversation and interview-portrait. This made it possible to combine emotionality and documentary, to convey both personal experience and the depth of the respondents' experiences. Interview-conversation helped create a trusting atmosphere, allowing us to talk about sensitive topics — adaptation, loss, anxiety — in a natural, relaxed rhythm. At the same time, the interview-portrait made it possible to more deeply reveal the uniqueness of each heroine, to convey her inner state, emotions, environment, and attitude towards herself after forced migration.

